

УДК 327-047.44

DOI: 10.33663/1563-3349-2021-90-215

В. М. ЦИГАНЮК

УКРАЇНСЬКО-НІМЕЦЬКІ ВІДНОСИНИ ПІСЛЯ РЕВОЛЮЦІЇ ГІДНОСТІ

Проаналізовано основні аспекти українсько-німецьких відносин після Революції гідності. Дано оцінку двостороннім міждержавним відносинам на сучасному етапі. Досліджено внесок уряду ФРН у вирішення воєнного конфлікту на Сході України. Зокрема, зазначається, що за федерального уряду, очолюваного Ангелою Меркель, Німеччина стала найважливішим міжнародним партнером України після США. Окреслено ймовірні перспективи та проблеми подальшого співробітництва в рамках діалогу Німеччина-Україна після обрання нового канцлера у грудні 2021 року.

Ключові слова: українсько-німецькі відносини, Революція Гідності, українсько-російська війна, Північний потік-2, євроінтеграція, євроатлантична інтеграція.

Tsyhaniuk Viktoriia. Ukrainian-German relations after the Revolution of Dignity

The main aspects of Ukrainian-German relations after the Revolution of Dignity are analyzed. The assessment of bilateral interstate relations at the present stage is given. Germany's contribution to the settlement of the Ukrainian-Russian war and the position of the German government on resolving the military conflict in eastern Ukraine have been studied. In particular, it is noted that under the federal government headed by Angela Merkel, Germany has become Ukraine's most important international partner after the United States. The probable prospects and problems of further cooperation in the framework of the Germany-Ukraine dialogue after the election of the new Chancellor in December 2021 are outlined.

Key words: Ukrainian-German relations, Revolution of Dignity, Ukrainian-Russian War, Nord Stream-2, European integration, Euro-Atlantic integration.

Вступ. Після Революції Гідності та з моменту початку українсько-російської війни політика Федеративної Республіки Німеччина (ФРН) щодо України значною мірою регулювалася через ініці-

ативу «Східного партнерства». Відтак із початком російсько-українського воєнного конфлікту відчутними стали зміни у сприйнятті Німеччиною України, її політичних еліт та зовнішньої політики держави. З моменту втрати більшістю німецьких політиків довіри до свого колишнього стратегічного партнера – Російської Федерації ФРН дедалі активніше долучається до процесу врегулювання ситуації на Сході України.

Проте змінене уявлення Німеччини про Росію аж ніяк не впливало на ставлення ФРН щодо шляхів можливого вирішення конфлікту. По-перше, німецька політика підтримує концепцію «стратегічного очікування» в контексті російської агресії. По-друге, Німеччина впевнена, що співробітництво з Російською Федерацією певною мірою є умовою процвітання та безпеки Європи [1]. З огляду на це кардинальних змін у вищезгаданій політиці Німеччини найближчим часом очікувати не варто. Це викликає не лише питання щодо ефективності нинішніх заходів Берліна, а й здатності Німеччини вести переговори та досягати реальних політичних рішень у російсько-українському конфлікті, які виходять за рамки відновленого припинення вогню.

Питання українсько-німецьких відносин завжди привертало увагу вітчизняних та зарубіжних (здебільшого німецьких) науковців. Серед українських учених, які досліджували розвиток українсько-німецьких відносин, можна виділити С. Кота, А. Мартинова, Г. Харлан, В. Крушинського та ін. До зарубіжних вчених, які досліджували етапи та аспекти двостороннього співробітництва, можна віднести А. Каппелера, О. Біенерт, С. Воршех та інші. Окремі аспекти та перспективи розвитку діалогу Україна-ФРН розглядали О. Гордієнко, О. Гнад, Р. Іванов, М. Ковтун.

Мета та завдання. Мета статті – комплексне дослідження основних напрямів німецько-українських відносин після Революції Гідності. Для досягнення поставленої мети визначено наступні завдання:

- проаналізувати основні етапи розвитку двосторонніх відносин з 2014-2021 рр.
- виокремити роль Німеччини у врегулюванні українсько-російського воєнного конфлікту;
- окреслити перспективи та можливі аспекти подальшого розвитку діалогу Україна-Німеччина.

Методи дослідження. Під час дослідження застосовувалися конкретно-історичні методи: синхронний, історико-генетичний, проблемно-хронологічний, порівняльно-історичний, а також системний методи.

Виклад основного матеріалу. Революція Гідності та російська інтервенція в Україну створили ситуацію, в якій Федеративній Республіці Німеччина необхідно було приймати рішення та діяти. Тому позицію Берліна можна охарактеризувати як таку, яка поєднує в собі критичну оцінку дій Росії з обережними дипломатичними кроками.

Давши згоду на обмежені санкції проти представників російської еліти, Німеччина водночас не схвалила економічні санкції. У політичних дебатах у Німеччині лунали голоси, які не лише попереджали про катастрофічні наслідки погіршення німецько-російських відносин, а й відображали розуміння російської реакції. Хоча автори німецької «східної політики» значно применшують експансіоністську політику Кремля, проте політичні партії та німецька громадськість й досі по-іншому реагують на кроки Москви [2].

Криза в Україні також змінює уявлення Німеччини про Росію та її власну роль у майбутній відповіді на ревізіоністські дії Російської Федерації. Хоча ФРН повністю не відмовилася від співпраці з Росією, проте вперше більшість німецької громадськості сприйняли українсько-російську війну як таку, що несе загрозу міжнародному порядку безпеки та стабільності Європи, зокрема Німеччини.

Анексія Криму була сприйнята в Німеччині як порушення Росією основних принципів, на яких будувалася європейська безпека і міжнародні відносини в ширшому масштабі. Канцлерка Німеччини Ангела Меркель дуже чітко сказала про це у своїй промові в Інституті Лоуї в Сіднеї 17 листопада 2014 року: «Навіть у Європі ми відчуваємо існування сил, які відкидають принцип взаємної поваги, демократичного та законного вирішення конфліктів, але вірять у право сили законів... Росія порушила територіальну цілісність і суверенітет України. До країни-сусіда Російська Федерація ставиться як до сфери впливу. Після трагічного досвіду обох світових воєн і закінчення «холодної війни» це ставить під сумнів весь мирний порядок в Європі» [3].

У промові на Мюнхенській конференції з політики безпеки в лютому 2015 року Меркель також підтвердила свою позицію: «... понад рік українська криза показувала нам, що європейський мир і порядок аж ніяк не очевидний. Дії Росії спочатку в Криму, а потім і на Сході України порушили принципи нашого співіснування в Європі. Порушено територіальну цілісність і суверенітет Української держави, порушено міжнародне право. Після жорстокої війни на Балканах у 1990-х ми повинні зрозуміти те, що для Європи є результатом неповаги до миру та стабільності – застосування насильства. Поведінка Росії суперечить Заключному акту Організації з безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ), і передусім Будапештському меморандуму, в якому Сполучені Штати Америки, Великобританія та Росія гарантували недоторканність кордонів України в обмін на відмову від ядерної зброї» [4].

Для Німеччини українсько-російський конфлікт є синонімом порушення суверенітету та територіальної цілісності європейської держави, а його можлива ескалація розглядається як загроза чергового збройного конфлікту в Європі. З цієї причини завдання пошуку вирішення конфлікту було найважливішим зовнішньополітичним завданням Берліна з моменту російської інтервенції на територію України.

З точки зору німецьких політиків, єдиним методом вирішення конфлікту є доктрина «стратегічного очікування». Це забезпечує стійке та послідовне проведення власної політики, навіть якщо це часто призводить до невдач.

Ідеї прихильників альтернативних підходів, які сприймають дії Росії як реакцію на розширення Організації Північноатлантичного договору (НАТО) на Схід і повернення до романтичного прославлення нібито культурної спільності, все ще присутні в німецькій політичній риторичі, але становлять меншість у дебатах [5].

Саме тому важливі заходи підтримки уряду Німеччини були об'єднані в «План дій Ради Європи для України», до реалізації якого залучено багато федеральних міністерств та організацій-виконавців, а також бізнес та громадянське суспільство. За реалізацію та координацію виконання Плану відповідає Федеральне міністерство закордонних справ Німеччини [6]. План дій включає як короткострокові заходи щодо швидкого пом'якшення надзви-

чайних ситуацій, так і середньо- та довгострокові проекти та програми вирішення структурних проблем в Україні.

Коментуючи мету створення «Плану дій Ради Європи для України», Посол Німеччини в Україні Анка Фельдгузен наголосила, що ФРН рішуче підтримує реформаторські зусилля України та її співпрацю з Радою Європи. Щоб підкреслити цю підтримку, Німеччина зробила значний фінансовий внесок у План дій Ради Європи в Україні – 1 млн євро – це найбільший внесок, який Німеччина коли-небудь зробила в план дій Ради Європи для конкретної країни [7].

Основними пріоритетами Плану дій є захист і сприяння правам людини та людської гідності, забезпечення соціальних прав, зміцнення демократичного управління на всіх рівнях, забезпечення демократичного виборчого процесу, гарантування справедливості, захист прав внутрішньо переміщених осіб, покращення захисту меншин, сприяння незалежності ЗМІ та безпеки журналістів, інтеграція гендерної рівності та посилення участі громадянського суспільства в процесах реформ.

Загальний бюджет цього плану дій становить 33,5 млн євро. Нинішніми донорами Плану дій є Європейський Союз, Трастовий фонд з прав людини, Чеська Республіка, Данія, Естонія, Фінляндія, Франція, Німеччина, Угорщина, Ірландія, Латвія, Ліхтенштейн, Литва, Люксембург, Нідерланди, Норвегія, Польща, Румунія, Швеція, Швейцарія, Туреччина та Канада [7].

Окрім сприяння вирішенню структурних проблем, Німеччина брала участь у посередницьких зусиллях у співпраці з партнерами по Веймарському трикутнику, Францією та Польщею, а пізніше стала рушійною силою Нормандського формату та Мінських угод [8]. Крім того, однією з ключових переваг Німеччини у цьому контексті є дипломатія Берліна, адже багато країн довіряють Німеччині. Жодна інша країна не має кращих шансів, ніж Німеччина, досягти консенсусу з Російською Федерацією та середині ЄС, а Меркель є лідером, якого в Білому домі сприймають дуже серйозно.

Тому, з огляду на відсутність альтернативи, Німеччина прийняла виклик лідерської ролі головним чином щодо режиму санкцій і показала приклад, який спонукав інші європейські країни. Ніхто не очікував, що Берлін займе провідну роль, коли ЄС запровадив

санкції проти Росії через анексію Криму та війну на Донбасі. Адже це ставило Меркель у складну ситуацію, оскільки канцлерка була змушена робити політичні кроки, які завдають шкоди бізнес-інтересам її країни. Навіть коли перші два рівні механізму санкцій ЄС – призупинення поточних переговорів і цілеспрямовані санкції проти окремих осіб і організацій – були активовані, багато хто все ще вірив, що Німеччина зможе запобігти запровадженню секторальних економічних санкцій. Але ескалація війни на Донбасі та збиття літака рейсу МН17 влітку 2014 року не залишили Берліну іншого вибору, як діяти [9].

З точки зору Німеччини, Мінські угоди, спрямовані на припинення конфлікту на Донбасі та узгоджені Нормандською четвіркою у вересні 2014 року та лютому 2015 року, були не результатом довірчих відносин між Берліном, Парижем і Москвою, а зростаючим міжнародним тиском і ізоляцією Росії. Більше того, багато хто в Берліні добре усвідомлював, що Київ змушений піти на болісні поступки перед обличчям російської ескалації [10].

Починаючи з 2014 року список гострих питань двостороннього порядку денного у відносинах Берліна та Москви неухильно зростає: у 2015 році комп'ютерну мережу німецького Бундестагу зламали, а атаку було пов'язано з російською військовою розвідкою [11]. У січні 2016 року російські державні чиновники та ЗМІ створили брехливу історію про нібито викрадення та звалтування 13-річної російсько-німецької дівчинки Лізи групою іммігрантів у Берліні [12]. Підтримка Москвою правих екстремістських партій в різних країнах-членах ЄС, включаючи Альтернативу для Німеччини (AfD), втручання Росії у президентські вибори в США 2016 року і президентські вибори у Франції 2017 року, спроба вбивства Сергія Скрипаля у 2018 році у Великобританії (з кількома жертвами та одним загиблим) переконливо підтвердили процес розгортання Російською Федерацією гібридної війни проти Заходу [13].

До того ж у серпні 2019 року серед білого дня в центрі Берліна був убитий Торніке Хангошвілі, етнічний чеченський командир повстанців у Другій чеченській війні, який шукав притулку в Німеччині. Розслідування не лише пов'язало зловмисника з російськими державними органами, а й надало докази того, що вбивство було замовлено російським керівництвом [14].

Проте після Нормандського саміту в Парижі у грудні 2019 року ставало дедалі більш очевидним, що німецька зовнішня політика, незважаючи на інтенсивні зусилля на дипломатичному рівні, не має важелів, щоб переконати Росію послідовно виконувати Мінські домовленості щодо конфлікту на Донбасі.

Гірким розчаруванням для Києва стала передусім німецько-американська угода щодо газопроводу «Північний потік-2» влітку 2021 року. Пускові роботи по проєкту планують завершити до кінця 2021, а після завершення він доставлятиме російський газ безпосередньо до Німеччини через Балтійське море, минаючи Україну [15].

Згідно з умовами угоди США та Німеччина зобов'язувалися протидіяти будь-якій спробі Росії використовувати газопровід «Північний потік-2» як політичну зброю. Крім того, підписанти угоди погодилися підтримати Україну та Польщу, яких цей проєкт оминає.

У документі також зазначалося, що Німеччина вживатиме заходів на національному та європейському рівнях, включаючи санкції, щоб обмежити експортні можливості Росії до Європи в енергетичному секторі, у разі спроб Росії використати енергію як зброю або ж здійснити агресивні дії проти України [16].

США та Німеччина зобов'язалися створити фонд у розмірі 1 мільярд доларів для України з метою диверсифікації джерел енергії, з яких Німеччина надала початковий грант у розмірі 175 мільйонів доларів. Крім того, Німеччина гарантувала, що відшкодує Україні витрати на транзит газу, які вона втратить від обходу «Північного потоку-2» до 2024 року з можливим продовженням на 10 років [16].

Україна стурбована тим, що газопровід може дати Росії посилення політичного впливу на ЄС. Крім того, як і сусідні країни Східної Європи та Балтії, Україна побоюється, що Кремль може врешті-решт припинити поставки газу в країну та через неї, що загрожуватиме енергетичній безпеці держави.

Газопровід «Північний потік-2» є пам'ятником незмінного бажання Німеччини використовувати економічні відносини як інструмент стабілізації зв'язків Європи з Москвою та запобігання ізоляції Росії. Хоча Меркель сподівалася, що газопровід порушує законодавство ЄС про конкуренцію і не буде реалізований, вона не доклала жодних зусиль, щоб стати йому на шляху.

Канцлерка із запізненням визнала, що «Північний потік-2» – це не просто комерційний проєкт, і тому уряд Німеччини зараз намагається домовитися про формулу зі США, яка стимулюватиме Росію продовжувати транзит газу через Україну та обмежить можливість Кремля використовувати газопровід у геополітичних цілях [17].

Втім «Північний потік-2» є лише частиною широкого кола розчарувань України у федеральному уряді. Патріотично налаштована українська політична еліта завжди мала підсвідому підозру, що німецька політика в регіоні стала менш стійкою після анексії Криму, ніж здавалося на перший погляд. Зокрема, Німеччина також могла б агітувати за посилення санкцій проти Росії і підтримати членство України в НАТО та ЄС, а також поставки зброї. На думку Києва, те, що цього не сталося, пов'язано насамперед з тим, що Берлін намагався захистити свої найважливіші інтереси у відносинах з Москвою від шкоди, яку український конфлікт заподієв відносинам між Заходом і Росією [18]. Такими діями уряд Німеччини свідомо розділяє свою українську політику на різні сфери співпраці, а отже, і на різні інституційні обов'язки, замість того, щоб застосовувати більш цілісний та менш амбівалентний підхід.

Проте варто зауважити, що позиція уряду Меркель щодо російсько-українського конфлікту зустріла широке схвалення значної частини німецького населення. Незважаючи на зниження німецького експорту до Росії (на 18% порівняно з 2020 роком), ділові кола визнали верховенство політики над бізнесом і, як наслідок, санкції, введені проти Москви. Серед іншого, таке ставлення є результатом гарних оцінок німецької економіки в 2020 році та припущення, що дії Росії дестабілізують умови торгівлі, а отже, загрожують економічним інтересам Німеччини [19].

Високий рівень схвалення громадськості є результатом, серед іншого, здатності Ангели Меркель пов'язувати часто суперечливі лінії політичних та громадських дебатів у Німеччині та йти на компроміси у своїй щоденній урядовій рутині.

У 2021 році Німеччина продовжує керуватися двома основними підходами до Росії. З одного боку, залишається велика група прихильників «східної політики», які схвалюють ідею виконання вимог Росії і бачать санкції як неефективний засіб боротьби між США та Росією. З іншого боку, деякі групи розчаровані відсутніс-

тю результатів у політиці зближення з Росією, яку досі проводила Європа [20].

Незважаючи на все це, більшість німців підтримують санкції ЄС проти Росії. Як показує графік Statista, згідно з поточним опитуванням ZDF Politbarometer 2021 року, 46% німців виступали б за посилення економічних санкцій проти Росії; 42% з 1371 опитаних виборців були б проти. Однак між Західною та Східною Німеччиною є значні відмінності: хоча 51% опитаних у старих федеральних землях проголосували за більш суворі санкції проти Росії, у колишній НДР ця цифра становить лише 24% [21].

Попри такий рівень підтримки німецька дипломатія, та й сама канцлера, схвально підтримала багаторазові переговори у Мінську. Проте візит до Москви та обговорення пропозицій, висунутих президентом Путіним, ніяк не сприяли припиненню війни на Донбасі [22]. Виключивши можливість поставок зброї в Україну, Меркель позбавила себе вагомому аргументу в переговорах з Москвою.

Росія, з іншого боку, кілька разів намагалася переконати Захід, що він поступиться лише під тиском (наприклад, через спільні економічні санкції ЄС). Дотримуючись цього методу, Німеччина закріпила російське ставлення до того, що вирішення російсько-українського конфлікту можливе лише за реалізацією одного з двох взаємовиключних сценаріїв: один – дипломатія та політичні рішення, інший – постачання зброї до України.

З боку Німеччини деякі події в Україні викликають роздратування. Насамперед це мінлива і дуже критична зовнішньополітична риторика щодо європейських партнерів, яку Президент Володимир Зеленський демонструє приблизно з кінця серпня, після урочистостей з нагоди 30-ї річниці незалежності України. Зокрема, під час свого виступу на загальних дебатах 76-ї сесії Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй 22 вересня 2021 року Зеленський назвав ООН «супергероєм у відставці», а згодом закликав до більш радикальної зовнішньої політики з огляду на відсутність перспектив членства в НАТО [23].

З точки зору Заходу, подібні заяви виявляють мало реалізму та вдячності. Саме тому вимоги Києва щодо якнайшвидшого вступу до ЄС та НАТО розглядаються в Берліні як відволікання від важливих поточних проблем – наприклад, забезпечення ролі України у транзиті газу чи боротьба з корупцією, або як хибне управління

очікуваннями. Як результат, членство України в цих організаціях є нереальним у середньостроковій перспективі. У цій ситуації існує ризик того, що доброзичливі відхилення, до яких зазвичай призводять такі прохання, викличуть тривале розчарування в українців. У результаті політика реформ може втратити підтримку, що зробить її реалізацію політичними елітами ще менш ймовірною.

Проте саме реформи, яких активно вимагає Захід, наразі не є пріоритетом у Києві [24]. Те, що українські лідери обіцяють міжнародним партнерам, різко контрастує з уповільненим процесом реформ, який навіть зайшов у глухий кут у деяких галузях. До негативних подій можна віднести, зокрема, затримку судової реформи, косметичну реформу Служби безпеки України та прокуратури, а також неефективність антикорупційної системи.

Окрім того, формування нового федерального уряду та підписання коаліційної угоди між Соціал-демократичною партією Німеччини (СДПН), партією «Союз 90/Зелені» та Вільною демократичною партією (ВДП), яка стане основою для управління майбутнім урядом Німеччини, може стати стрес-тестом для німецько-українських відносин [25].

Цей критичний момент у двосторонніх міждержавних відносинах може змінити їх загальний характер. У будь-якому випадку, формування нового федерального уряду є приводом для обох сторін ближче поглянути на попередні здобутки та структурні проблеми партнерства. Ризики безпеки та регіональної політики, пов'язані з двосторонніми відносинами, є значними та актуальними для обох держав.

Зміна уряду в Берліні та нинішні тертя в німецько-українських відносинах забезпечують Москві, зокрема, потенційну стратегічну перевагу. Якщо новий федеральний уряд, як і його попередник, залишиться пасивним у плані політики безпеки, інвестуватиме значно менше політичного капіталу у врегулювання українсько-російського конфлікту або не зможе знайти чітку лінію в цьому конфлікті, Росія, ймовірно, значно посилить свій натиск.

Для нового федерального уряду німецько-українські відносини, і зокрема конфлікт в Україні, залишаться пріоритетом і тривалим викликом. На відміну від 2014 року Україна стала ключовим вектором зовнішньої політики Німеччини у Східній та Центрально-Східній Європі. Але зміна влади також відкриває можливості

[26]. Мандат нового канцлера та участь дружнього до України керівництва Зелених, відкритого до переосмислення зовнішньої політики, слід використати як можливість переглянути двосторонні відносини на основі наступних рекомендацій та розставити нові акценти:

1. Стратегічні дебати. Адже підхід попереднього уряду за останні два роки майже не приніс реального прогресу, особливо у врегулюванні конфлікту на Донбасі. Орієнтирами необхідних стратегічних дебатів були власні інтереси у суверенних і політичних та економічно стабільних сусідніх з ЄС країнах.

Нинішній підхід уряду Німеччини та ЄС недооцінює агресивність російського тиску на Україну, який стратегічно ґрунтується на негативному ставленні європейців до воєнних засобів чи вигод від них. Шанс і надалі успішно супроводжувати Україну на довгому шляху до демократичної спільноти наразі залежить насамперед від того, чи залишиться Україна суверенною державою, тому безпека країни має бути на першому плані. Така форма підтримки не повинна суперечити ролі Німеччини як посередника в українсько-російському конфлікті, але могла б – з огляду на нинішню динаміку цього асиметричного конфлікту – забезпечити, щоб російська сторона знову поставилася до Мінських домовленостей більш серйозно.

2. Чітке спілкування з Києвом: новий федеральний уряд Німеччини не повинен імпульсивно реагувати на нинішню критичну риторичку Києва і має сприяти почуттю реальності у відносинах. Особисту енергію та політичний капітал, які витрачаються в цьому процесі, необхідно більше спрямовувати на окремі кроки та двосторонні проекти, які можуть посилити стійкість політики безпеки України в середньостроковій перспективі.

Сюди входить, наприклад, питання енергопостачання. Федеральний уряд Німеччини, ймовірно, більш рішуче сприятиме прискоренню модернізації української інфраструктури та зменшенню залежності від російського транзиту та імпорту. На додаток до обіцяних німецьких внесків до «Зеленого фонду» інвестиції в українську інфраструктуру розвитку могли б допомогти швидко збільшити видобуток природного газу в країні [27].

3. Новий уряд ФРН, очевидно, вдасться до нових підходів щодо врегулювання воєнного конфлікту на Донбасі. Крім того, Берлін

активно супроводжуватиме та підтримуватиме планування реалізації вже існуючих ідей, наприклад щодо економічного майбутнього міст на Донбасі, які окуповані й сьогодні.

Висновки. З моменту початку російсько-української війни Німеччина стала важливим джерелом підтримки крихкої української державності та одним із головних прихильників цілей України, які спрямовані на євроатлантичні зв'язки та консолідовану, демократично структуровану державність.

Позиція німецького уряду як провідного посередника та захисника принципу українського суверенітету була вирішальною для зупинки просування Росії на Схід України, особливо після анексії Криму Росією та початку конфлікту на Сході України у 2014 році. Внесок Німеччини, зокрема особиста ініціатива та наполегливість канцлерки, відіграли значну роль у складному процесі досягнення консенсусу щодо запровадження санкцій та їх продовження проти Росії в Європейській Раді, у переговорах про припинення вогню в Мінську, в направленні спеціальної місії спостерігачів від Організації з безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ) в Україну та у наданні широкої міжнародної допомоги Києву.

За федерального уряду, очолюваного Ангелою Меркель, Німеччина стала найважливішим міжнародним партнером України після США. Незважаючи на це, українське керівництво завжди очікувало більшої підтримки політики безпеки з боку Берліна і тепер сподівається, що новий федеральний уряд не зосередиться на Росії. Дружні до Росії сили в новій урядовій коаліції Німеччини можуть зіграти на руку, тому що українські реформи, яких вимагають Німеччина та ЄС, нині втратили оберти. Проте новий федеральний уряд Німеччини буде дивитися на українську кризу насамперед з точки зору інтересів німецької та європейської безпеки. З огляду на це уряд ФРН, ймовірно, надасть перевагу врегулюванню українсько-російського конфлікту та значно активізує політику безпеки.

1. Auf dem Weg zu einer europäischen Ostpolitik. Rede von Bundesaußenminister Steinmeier anlässlich der Podiumsdiskussion bei der Willy-Brandt-Stiftung. URL: <https://www.auswaertiges-amt.de/de/newsroom/080304-bm-ostpolitik/219748>. 2. Major C., Mölling C. The Ge Joint Statement of the United States and Germany on Support for Ukraine, European Energy Security, and our Climate Goals rman Perspective. The French Institute for International and Strategic Affairs, 2019. URL: <https://www.iris-france.org/>

ares/. **3.** Speech by Federal Chancellor Angela Merkel at the Lowy Institute for International Policy, 2014. URL: <https://www.bundesregierung.de/breg-en/chancellor/speech-by-federal-chancellor-angela-merkel-at-the-lowy-institute-for-international-policy-601928>. **4.** Speech by Federal Chancellor Angela Merkel on the occasion of the 51st Munich Security Conference, 2015. URL: <https://www.bundesregierung.de/breg-en/chancellor/speech-by-federal-chancellor-angela-merkel-on-the-occasion-of-the-51st-munich-security-conference-400334>. **5.** Meister S. Deutsche Außenpolitik und Östliche Partnerschaft. Positionspapier der Expertengruppe Östliche Partnerschaft. DGAPstandpunkt. 2012. No 1. S. 2–4. **6.** Germany's measures to support the country are combined in the Ukraine Action Plan, which is coordinated by the Federal Foreign Office. URL: <https://www.auswaertiges-amt.de/en/aussenpolitik/laenderinformationen/ukraine-node/supportukraine/-/228194>. **7.** Німеччина виділяє мільйон євро на підтримку Плану дій Ради Європи для України. Мультимедійна платформа іномовлення України «Укрінформ». URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-polytics/3150331-nimeccina-vnesla-miljon-evro-do-planu-dij-radi-evropi-dla-ukraini.html>. **8.** Мінські домовленості мають бути виконані повністю – зустріч лідерів України, Німеччини та Франції. URL: <https://san-francisco.mfa.gov.ua/news/39492-minsyki-domovlenosti-majuty-buti-vikonani-povnistyu-zustrich-lideriv-ukrajini-nimechchini-ta-franciji>. **9.** Basov F. Germany, European Parliament and the Sanction Policy towards Russia. Russian Academy of Sciences (IMEMO). URL: <https://www.imemo.ru/en/publications/periodical/meimo/archive/2016/12-t-60/europe-new-realities/germany-european-parliament-and-the-sanction-policy-towards-russia>. **10.** Germany, France and Russia may hold summit on Ukraine conflict. Deutsche Welle. URL: <https://www.dw.com/en/germany-france-and-russia-may-hold-summit-on-ukraine-conflict/a-59474644>. **11.** Cyberattack on the Bundestag: Merkel and the Fancy Bear. URL: https://www.zeit.de/digital/2017-05/cyberattack-bundestag-angela-merkel-fancy-bear-hacker-russia?utm_referrer=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2F. **12.** У Німеччині розкрили «справу Лізи», яку ЗМІ РФ використали для пропаганди. Європейська правда. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2016/01/29/7044104/>. **13.** Russian spy: What happened to Sergei and Yulia Skripal? BBC News. URL: <https://www.bbc.com/news/uk-43643025>. **14.** Tiergarten-Mord: Gedämpfter Zorn in Berlin. Deutsche Welle. URL: <https://www.dw.com/de/tiergarten-mord-ged%C3%A4mpfter-zorn-in-berlin/a-51546730>. **15.** Nord Stream 2: US and Germany reach deal on controversial Russian gas pipeline. BBC News. URL: <https://www.bbc.com/news/world-europe-57923655>. **16.** Joint Statement of the United States and Germany on Support for Ukraine, European Energy Security, and our Climate Goals. URL: <https://www.state.gov/joint-statement-of-the-united-states-and-germany-on-support-for-ukraine-european-energy-security-and-our-climate-goals/>. **17.** Nord Stream 2 will test new German government's European solidarity. Atlantic Council. URL: <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/>

ukrainealert/nord-stream-2-will-test-new-german-governments-european-solidarity/. **18.** Відносини Німеччини і України під завесу епохи Меркель. URL: <https://uifuture.org/reports/vidnosyny-nimechchyny-ta-ukrayiny-pid-zavisu-epohy-merkel/>. **19.** German–Russian gas relations in face of the energy transition. URL: <https://rujec.org/article/55478/>. **20.** Trenin D. Russia and Germany: From Estranged Partners to Good Neighbors. URL: <https://carnegiemoscow.org/2018/06/06/russia-and-germany-from-estranged-partners-to-good-neighbors-pub-76540>. **21.** Welche Partei würden Sie wählen, wenn am kommenden Sonntag (28. November) Bundestagswahl wäre? URL: <https://de.statista.com/statistik/daten/studie/1185/umfrage/sonntagsfrage-zur-bundestagswahl-zdf-politbarometer/>. **22.** Від першого за два роки візиту Меркель до Путіна багато не очікують. URL: <https://ukrainian.voanews.com/a/merkel-sochi-putin/3832624.html>. **23.** Виступ Президента України Володимира Зеленського на загальних дебатах 76-ї сесії Генеральної Асамблеї ООН. URL: <https://www.president.gov.ua/news/vistup-prezidenta-ukrayini-volodimira-zelenskogo-na-zagalnih-70773>. **24.** Ukraine and Germany: Toward a New Partnership? ANGELA STENT Harvard Ukrainian Studies Vol. 21, No. 3/4. P. 287-289. **25.** У Німеччині три партії представили коаліційну угоду. Deutsche Welle. URL: <https://www.dw.com/uk/u-nimechchy-ni-try-partii-predstavlyu-koalitsiynu-uhodu/a-59921467>. **26.** Приймак Б. Політика Німеччини щодо держав Центральної та Східної Європи у період канцлерства Ангели Меркель. URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Pryimak_Bohdan/Polityka_Nimechchyny_schodo_derzhav_Tsentralnoi_ta_Skhidnoi_Yevropy_u_period_kantslerstva_Anhely_Mer/. **27.** Gas pipeline Nord Stream 2 links Germany to Russia, but splits Europe. URL: <https://www.cleanenergywire.org/factsheets/gas-pipeline-nord-stream-2-links-germany-russia-splits-europe>.

References

1. Auf dem Weg zu einer europäischen Ostpolitik. Rede von Bundesaußenminister Steinmeier anlässlich der Podiumsdiskussion bei der Willy-Brandt-Stiftung. URL: <https://www.auswaertiges-amt.de/de/newsroom/080304-bm-ostpolitik/219748> **2.** Major, C., Mölling, C. The Ge Joint Statement of the United States and Germany on Support for Ukraine, European Energy Security, and our Climate Goals rman Perspective. The French Institute for International and Strategic Affairs, 2019. URL: <https://www.iris-france.org/ares/> (data zvernennia: 10.04.2020). **3.** Speech by Federal Chancellor Angela Merkel at the Lowy Institute for International Policy, 2014. URL: <https://www.bundesregierung.de/breg-en/chancellor/speech-by-federal-chancellor-angela-merkel-at-the-lowy-institute-for-international-policy-601928> **4.** Speech by Federal Chancellor Angela Merkel on the occasion of the 51st Munich Security Conference, 2015. URL: <https://www.bundesregierung.de/breg-en/chancellor/speech-by-federal-chancellor-angela-merkel-on-the-occasion-of-the-51st-munich-security-conference-400334> **5.** Meister S. Deutsche Außenpolitik und Östliche Partnerschaft. Positionspapier der Expertengruppe Östliche Partnerschaft. DGAPstandpunkt. 2012. No 1. S. 2–4. **6.** Germanys measures to

support the country are combined in the Ukraine Action Plan, which is coordinated by the Federal Foreign Office. URL: <https://www.auswaertiges-amt.de/en/aussenpolitik/laenderinformationen/ukraine-node/supportukraine/-/228194> **7.** Nimechchyna vydiliaie milion yevro na pidtrymku Planu dii Rady Yevropy dlia Ukrainy. Multymediina platforma inomovlennia Ukrainy «Ukrinform». URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/3150331-nimeccina-vnesla-miljon-evro-do-planu-dij-radi-evropi-dla-ukraini.html> **8.** Minski domovlenosti maiut buty vykonani povnistiu – zustrich lideriv Ukrainy, Nimechchyny ta Frantsii. Uriadovyi portal. URL: <https://san-francisco.mfa.gov.ua/news/39492-minsky-domovlenosti-majuty-butivikonani-povnistyu-zustrich-lideriv-ukrajini-nimechchini-ta-franciji> **9.** Basov F. Germany, European Parliament and the Sanction Policy towards Russia. Russian Academy of Sciences (IMEMO). URL: <https://www.imemo.ru/en/publications/periodical/meimo/archive/2016/12-t-60/europe-new-realities/germany-european-parliament-and-the-sanction-policy-towards-russia> **10.** Germany, France and Russia may hold summit on Ukraine conflict. Deutsche Welle. URL: <https://www.dw.com/en/germany-france-and-russia-may-hold-summit-on-ukraine-conflict/a-59474644> **11.** Cyberattack on the Bundestag : Merkel and the Fancy Bear. URL: https://www.zeit.de/digital/2017-05/cyberattack-bundestag-angela-merkel-fancy-bear-hacker-russia?utm_referrer=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2F **12.** U Nimechchyni rozkryly «spravu Lizy», yaku ZMI RF vykorystaly dlia propahandy. Yevropeiska pravda. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2016/01/29/7044104/> **13.** Russian spy: What happened to Sergei and Yulia Skripal? BBC News. URL: <https://www.bbc.com/news/uk-43643025> **14.** Tiergarten-Mord: Gedämpfter Zorn in Berlin. Deutsche Welle. URL: <https://www.dw.com/de/tiergarten-mord-ged%C3%A4mpfter-zorn-in-berlin/a-51546730> **15.** Nord Stream 2: US and Germany reach deal on controversial Russian gas pipeline. BBC News. URL: <https://www.bbc.com/news/world-europe-57923655> **16.** Joint Statement of the United States and Germany on Support for Ukraine, European Energy Security, and our Climate Goals. URL: <https://www.state.gov/joint-statement-of-the-united-states-and-germany-on-support-for-ukraine-european-energy-security-and-our-climate-goals/> **17.** Nord Stream 2 will test new German governments European solidarity. Atlantic Council. URL: <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/ukrainealert/nord-stream-2-will-test-new-german-governments-european-solidarity/> **18.** Vidnosyny Nimechchyny i Ukrainy pid zavisu epokhy Merkel. URL: <https://uifuture.org/reports/vidnosyny-nimechchyny-ta-ukrayiny-pid-zavisu-epohy-merkel/> **19.** German–Russian gas relations in face of the energy transition. URL: <https://rujec.org/article/55478/> **20.** Trenin D. Russia and Germany: From Estranged Partners to Good Neighbors. URL: <https://carnegiemoscow.org/2018/06/06/russia-and-germany-from-estranged-partners-to-good-neighbors-pub-76540> **21.** Welche Partei würden Sie wählen, wenn am kommenden Sonntag (28. November) Bundestagswahl wäre? URL: <https://de.statista.com/statistik/daten/>

studie/1185/umfrage/sonntagsfrage-zur-bundestagswahl-zdf-politbarometer/

22. Vid pershoho za dva roky vizytu Merkel do Putina bahato ne ochikuiut. URL: <https://ukrainian.voanews.com/a/merkel-sochi-putin/3832624.html>

23. Vystup Prezidenta Ukrainy Volodymyra Zelenskoho na zahalnykh debatakh 76-yi sesii Heneralnoi Asamblei OON. URL: <https://www.president.gov.ua/news/vistup-prezidenta-ukrayini-volodimira-zelenskogo-na-zagalnih-70773>

24. Ukraine and Germany: Toward a New Partnership? ANGELA STENT Harvard Ukrainian Studies Vol. 21, No. 3/4. P. 287-289.

25. U Nimechchyni try partii predstavlyly koalitsiinu uhodu. Deutsche Welle. URL: <https://www.dw.com/uk/u-nimechchyni-try-partii-predstavlyly-koalitsiinu-uhodu/a-59921467>

26. Pryimak B. Polityka Nimechchyny shchodo derzhav Tsentralnoi ta Skhidnoi Yevropy u period kantslerstva Anhely Merkel. URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Pryimak_Bohdan/Polityka_Nimechchyny_schodo_derzhav_Tsentralnoi_ta_Skhidnoi_Yevropy_u_period_kantslerstva_Anhely_Mer/

27. Gas pipeline Nord Stream 2 links Germany to Russia, but splits Europe. URL: <https://www.cleanenergywire.org/factsheets/gas-pipeline-nord-stream-2-links-germany-russia-splits-europe>

***Tsyhaniuk Viktoriia.* Ukrainian-German relations after the Revolution of Dignity**

After the Revolution of Dignity and since the beginning of the Ukrainian-Russian war, the policy of the Federal Republic of Germany (Germany) towards Ukraine has been largely regulated through the Eastern Partnership initiative. Thus, with the beginning of the Russian-Ukrainian military conflict, changes in Germany's perception of Ukraine, its political elites and the country's foreign policy became noticeable. Since most German politicians lost confidence in their former strategic partner, the Russian Federation, Germany has become increasingly involved in the process of resolving the situation in eastern Ukraine.

However, Germany's changed view of Russia did not affect German attitudes toward possible solutions to the conflict. First, German policy supports the concept of "strategic expectation" in the context of Russian aggression. Secondly, Germany is convinced that cooperation with the Russian Federation is to some extent a condition for the prosperity and security of Europe. In view of this, radical changes in the above-mentioned German policy should not be expected in the near future. This raises questions not only about the effectiveness of Berlin's current measures, but also about Germany's ability to negotiate and reach real political solutions to the Russian-Ukrainian conflict that go beyond a renewed ceasefire.

The issue of Ukrainian-German relations has always attracted the attention of domestic and foreign (mostly German) scholars. Among the Ukrainian scholars who were involved in the development of Ukrainian-German relations, we can highlight S. Kota, A. Martynova, Harlan G, Krushinsky V. and others. Foreign scholars who have studied the stages and aspects of bilateral cooperation

include A. Kappeler, O. Bienert, S. Vorshech and others. O. Gordienko, O. Gnad, R. Ivanov, and M. Kovtun considered certain aspects and prospects for the development of the Ukraine-Germany dialogue.

Purpose and objectives. The purpose of the article is a comprehensive study of the main directions of German-Ukrainian relations after the Revolution of Dignity. To achieve this goal, the following tasks are defined:

– to analyze the main stages of development of bilateral relations from 2014-2021.

– highlight the role of Germany in resolving the Ukrainian-Russian war;

– outline prospects and possible aspects of further development of the Ukraine-Germany dialogue.

Research methods. During the study, specific historical methods were used: synchronous, historical-genetic, problem-chronological, comparative-historical, as well as systemic methods.

Key words: Ukrainian-German relations, Revolution of Dignity, Ukrainian-Russian War, Nord Stream-2, European integration, Euro-Atlantic integration.